

דברי סיכום לפרק "אמר ר' עקיבא"

בפרק זה יש רק מעט דברים הנוגעים במושרין להלכות שבת, שכן רובו של הפרק עוסק בהלכה ובאגדה בנושאים שונים מאד הקשורים זה בזה רק מבחינה צורנית בלבד.

רק המשנה האחרונה בפרק היא המשך לפרק הקודם, וענינה — בשעורים חשובים לגבי מלאכת ההוצאה כשבת. שאר נושאי של הפרק הם בעניני טומאה וטהרה (טומאת עבודה זרה, טהרת ספינה, דיני פרישה) ודיני כלאים. הצד השווה ברוב ההלכות הללו הוא שעיקרן אינו מן התורה, אלא יש מהן הלכה למשה מסיני, ויש מהן תקנות וסייגי חכמים, ומדרשי המקראות הבאים לסייע והם בעיקרם כחינת אפמכתא בלבד.

ההלכות המסובכות באחת הסוגיות הקשות בתלמוד, סוגית ערוגה, ענינו כריני בלאיזורים אשר לדעת הפוסקים עיקרם מדברי סופרים, והלכות אלה הן דוגמה לפיתוח הרחב של בעיות שאינן נובעות מחיי המציאות אלא תכליתן בעצם לימודן ב"תורה לשמה", הקורת דברים עד למוצויים.

בהלכות טומאה וטהרה היה העיסוק בשלשה מקרים חריגים.

טומאת עבודה זרה מקורה בגזירת חכמים שנועדה להרחיק הרחקה יתרה מכל פולחן נכרי, באשר נוסף לאיסורי התורה שלא להשתמש בפסלי עבודה זרה, ולא להחזיקם ברשותו, אף החמירו לאסור כל מגע בה.

אף ההלכות בטומאת שכבת זרע הנסמכות על הכתוב במפורש בתורה וכו להרחבה יתרה ויש להן השלכות שונות עד ימינו ממש (בטהרת הנדה). ולעומת אלה — ההלכה על טהרת הספינה, אף שלמעשה ברוב המקרים איננו צריכים להלכה מיוחדת זו (שהספינה טהורה, משום שאין בה תנאי כלי המסוגל לקבל טומאה), מכל מקום הוסיפו בה דין טהרה מיוחדת זו.

מקום נרחב לעצמם תופסים בפרק זה עניני מתן תורה. הן הדיון המפורט מאד בדבר קביעת יום מתן תורה (ומדת זהותו עם חג השבועות) והן דברי האגדה המרובים המתארים כיצד ניתנה תורה לישראל.

שיטות ר' יוסי וחכמים בהבנות לקבלת התורה

ימי השבוע	ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ר' יוסי	ראש חודש (א) העם במדבר סיני	ב עלה משה וירד ואמר: "ואתם תהיו לי"	ג משה עלה וירד ואמר מצוות הנבלה	ד עלה משה וירד	ה בנה משה מזבח פרישה	ו מתן תורה	ז מתן תורה
חכמים	ראש חודש (א) העם במדבר סיני	ב "ואתם תהיו לי"	ג מצוות הנבלה	ד פרישה	ה מתן תורה	ו מתן תורה	ז מתן תורה

במצוות ההגבלה נאמר: ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם. והיו נכונים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. והגבלת את העם סביב וגו' (שמות יט, י-יב).

לשיטת ר' יוסי הוסיף משה יום אחד של הכנה מדעתו.

שנת יציאת מצרים

חודש ניסן		חודש אייר		חודש סיון	
מכילתא סדר עולם (ר' יוסי)	סדר עולם (חכמים)	מכילתא סדר עולם (ר' יוסי)	סדר עולם (חכמים)	מכילתא סדר עולם (ר' יוסי)	סדר עולם (חכמים)
א חמישי	שישי	א שבת	ראשון	א ראשון	שני
ב שישי	שבת	ב ראשון	שני	ב שני	שלישי
ג שבת	ראשון	ג שני	שלישי	ג שלישי	רביעי
ד ראשון	שני	ד שלישי	רביעי	ד רביעי	חמישי
ה שני	שלישי	ה רביעי	חמישי	ה חמישי	שישי
ו שלישי	רביעי	ו חמישי	שישי	ו שישי	שבת
ז רביעי	חמישי	ז שישי	שבת	ז שבת	ראשון
ח חמישי	שישי	ח שבת	ראשון	ח ראשון	שני
ט שישי	שבת	ט ראשון	שני	ט שני	שלישי
י שבת	ראשון	י שני	שלישי	יא שלישי	רביעי
יא ראשון	שני	יא רביעי	חמישי	יב רביעי	חמישי
יב שני	שלישי	יג חמישי	שישי	יג חמישי	שישי
יג שלישי	רביעי	יד שישי	שבת	יד שישי	שבת
יד רביעי	חמישי	טו שבת	ראשון	טו שבת	ראשון
טו חמישי	שישי	טז ראשון	שני	טז ראשון	שני
טז שני	שבת	יז שני	שלישי	יז שני	שלישי
יז שבת	ראשון	יח שלישי	רביעי	יח שלישי	רביעי
יח ראשון	שני	יט רביעי	חמישי	יט רביעי	חמישי
יט שני	שלישי	כ חמישי	שישי	כ חמישי	שישי
כ שלישי	רביעי	כא שישי	שבת	כא שישי	שבת
כא רביעי	חמישי	כב שבת	ראשון	כב שבת	ראשון
כב חמישי	שישי	כג ראשון	שני	כג ראשון	שני
כג שישי	שבת	כד שני	שלישי	כד שני	שלישי
כד שבת	ראשון	כה שלישי	רביעי	כה שלישי	רביעי
כה ראשון	שני	כו רביעי	חמישי	כו רביעי	חמישי
כו שני	שלישי	כז חמישי	שישי	כז חמישי	שישי
כז שלישי	רביעי	כח שישי	שבת	כח שישי	שבת
כח רביעי	חמישי	כט שבת	ראשון	כט שבת	ראשון
כט חמישי	שישי	(ל ראשון)			

לפי הברייתא בסדר עולם, שהיא כשיטת חכמים, יוצא שאם נחשוב את החדשים כסדרם יהא יום מתן תורה ב' בסיון, ובשבת. אולם לשיטתם אף אם יש צורך לקבל את ההנחה שיציאת מצרים היתה ביום חמישי יש לומר כי חדש אייר היה בן שלשים יום, וממילא ראש חודש סיון היה ביום שני בשבוע.